

Časopis s podobami za slovensko mladino.

S prilogo „Angelček“

Štev. 6.

V Ljubljani, dné 1. junija 1906.

Leto XXXVI.

Mladih dni nebesa ...

V vencu pisanih cvetic
Vrè na dan studenec —
Pridi deca cvetnih lic,
Z rož povij si venec!

V vetru nad teboj igra
Harfa, v vejah skrita —
Deci pada v dno srca
Moč nje čudovita.

Gledam cvet, poslušam spev —
Dviga se zavesa —
V srce pada mi odmev:
Mladih dni nebesa!

Vneslav.

Kres.

Zakurila visok je
Mladina danes kres,
Da seva plamen daleč,
Oj, daleč do nebes.

In deca kres kurila
Je pozno, pozno v noč,
Pri ognju veselila
Se glasno je pojoč.

Še vedno suhih dêbel,
Polén nalaga nanj,
Da višje šel bo plamen,
Da bolj bo gôrel panj.

A v dolu starček molil
Za deco je gorkó:
„Kot kres naj ti plamteča
Ljubav domovju bo!“

Gradiški.

Njegova zadnja pot.

(Slika iz velikomestnega življenja.)

„Kupite, sveže črešnje, kupite!“

Mladi prodajalec je komaj stopal po ulicah. Košara je bila težka in še čisto polna. Dečkov jasni glas se je izgubljal v velikem ropotanju voz, in preupili so ga njegovi tekmovalci, ki so na vse načine hvalili svoje blago.

Tri ure je že hodil po ulicah, ali bolje, vlekel se je, toda prodal še ni za vinar črešenj.

„Kupite, sveže črešnje, kupite!“

Male, bose noge so ga že bolele; trak pri košari se mu je vrezaval v ramo bolj in bolj. In tudi lačen je že bil. Toda mora dalje, dalje; njegov gospodar je neizprosni, trd je kakor jeklo; njegovo srce se je trdovratno zaprlo tuji boli. In gorje revnemu dečku, če se ne vrne na večer z določeno denarno svoto domov!

Zato le dalje in dalje.

„Kupite, sveže črešnje!“

A kupca nobenega.

Okoli poldne mu zakliče neka gospa iz tretjega nadstropja:

„Prodajaš jagode?“

„Ne, gospa, dobre, sveže črešnje imam. Smem gor?“ — in mala iskra trdnega upanja se mu vžge v srcu.

Pa okno se je zaprlo — nobenega odgovora. Deček čaka in čaka ter gleda gor v okno — pa vse zaman. Zbere vse moči, zadene košaro in s težavo stopa po kamenitih stopnicah v tretje nadstropje. Zvoni pri teh vratih, zvoni pri onih in hvali svoje črešnje — a nihče ne kupi. Deček žalosten odide na ulico...

Zdi se mu, da je košara postala težja. Postavi jo v kotu neke hiše na tla, da si malko odpočije: rama ga tako boli, in truden je in lačen. Pa pride stražnik in mu veli z osorno besedo, da tu ni prostor za prodajanje. Proseče upre zmučeni deček solzne oči v moža postave — zaman! Osoren migljaj — in deček mora dalje s svojim tovorom.

„Kupite, sveže črešnje, kupite!“

Glas mu je slabši. Lačen in žejen je. Ali ne bi smel par črešenj pojesti, saj jih tako nihče ne kupi?

Ne, nikakor ne sme! Natanko je določena skupljena svota.

Deček gre k vodnjaku, par požirkov vode — in njegovo kosilo je končano.

Zopet preidejo ure; noge ne morejo več dalje, rama mu krvavi — a črešenj v košari je ravno toliko, kot jih je bilo zjutraj, ko jih je zadel na ramo.

„Kupite, sveže črešnje, kupite!“

Kopa otrok se pripodi po ulici; prihajajo iz šole. Mlademu prodajalcu zasine novo upanje. Postavi košaro na tla in jame hvaliti, kolikor more. Šolar stopi k njemu in mu pomoli štiri vinarje:

„Daj mi črešenj!“

Smehljaje mu deček dá črešenj, vinarje pa varno spravi v žep. Prišla bo zdaj sreča. Zadene košaro, ki se mu zdi zdaj dokaj lažja, in gre dalje po ulicah — prvi štirje vinarji bodo prizvali druge...

Zopet kliče in hvali blago. A nobenega kupčevalca od nikoder. Ljudje drvé mimo njega — a zanj se ne zmeni nihče!

Zvečerilo se je. Gospodar ga čaka doma. Ali naj gre domov? Ne sme, ni izkupil določene svote! Štiri vinarji — to je premalo! Gospodar ga pretepe, če se vrne s polno košaro črešenj.

Torej dalje, dalje!

Počasi in žalostno stopa po široki ulici. Pred neko cerkvijo se ustavi in postavi košaro na tla. Od tukaj ga vendar ne bo pregnal stražnik? Pa se skrrije v prav temen kraj. Toda lakota se je oglasila in ga je premagala — vzel je s košare pet črešenj. Jutri pove gospodarju, kaj je storil. In počasi, z zaprtimi očmi pojé črešnjo za črešnjo — vseh pet. Pa v tem se privleče k njemu velik, kot trska suh pes.

„Ali greš!“

Pa pes se ne dá odpoditi; tik do dečka pride ter mu jame lizati bose noge.

„Kaj hočeš, žival? Si lačen? O, jaz tudi! O, to je hudo, pa jaz ti ne morem pomagati!“

Pes se mu prilizuje in mahljá z repom.

Deček vzame črešnjo iz košare in jo vrže psu. Hitro in s slastjo jo pohrusta mršavi pes in iznova veselo zamahlja z repom.

„Jeli, so dobre črešnje? Tu imaš še eno, a zadnjo, ker črešnje niso moje, marveč mojega gospodarja. Prodati jih moram, sicer bom tepen.“

Pri mislih na neusmiljenega gospodarja se je ubogi deček ves stresel. Iz strahu, da ne bi bil tepen, si deček ne upa domov. Stisne se v temni kotiček, ki naj mu je nocoj prenočišče. Zadremlje, zaspi... Pes pa leže poleg košare.

Noč, mirna, sanjava noč...

Zgodaj v jutru vstane fantič ves truden in pobit; postelja mu je bila trda, lakota ga je uničila, a misli na trdega gospodarja so ga preganjale kot zloben duh. Zadene iznova košaro in začne iznova trnjevo pot. V drug del mesta odide, mogoče mu bo ondi usoda milejša — in se pod noč vrne s prazno košaro in z določeno denarno svoto domov.

Pes mu je sledil.

„Pojdi domov!“

Pa lačna žival ga pogleda z žalostnim pogledom in mu jame lizati roko. Dečku se zasmili uboga žival, vrže mu črešnjo in privoli, da gre z njim.

„Kupite, sveže črešnje, kupite!“

Glas mu je bil tih, boječ in proseč. A mimoidoči hité svojo pot, nihče se ne zmeni zanj. Pač! Dekla pristopi k njemu, pogleda mu v košaro in reče:

„Ali so sveže? Jeh, za svinje so dobre.“

Deček se ustraši in pogleda v košaro. Že drugi dan hodi z utrujenimi koraki po mestu in z bolečo ramo ter ponuja blago — a kupcev ni. Pa tako lačen! Poseže v žep; privleče iz njega štiri vinarje — ravno za zemljo bo.

Pa oh, saj ni denar njegov; nobene pravice nima do njega. Denar izpusti v žep. Pogleda žalostno psa, pes pogleda vanj. Oba brez doma, oba lačna, oba polna gorja!

Ljudje hité v veselju in smehu mimo njiju, veselih in radostnih obrazov. Pa njiju, dveh revnih in žalostnih, ne pogleda nihče; nihče se ne zmeni za njiju, ki ju mori lakota!

Iz ulice v ulico gresta, trudna in lačna, zdaj polna upanja na pomoč, zdaj obupajoča nad življenjem, obupajoča nad vsem, prav vsem.

Drugi dan se že nagiblje k zatonu. Skoraj, skoraj bo zagrnila mesto temna noč. Pa v košari še skoro toliko črešenj, kakor jih je bilo v jutru. Ne sme domov, ne sme — gospodar ga pretepe hudó, strašnó. Vsede se zopet na stopnice pred cerkvijo in ogleduje blago. O Bog! Črešnje so že pomečkane, več niso prikupne — in črez in črez so pokrite s prahom...

„Za svinje so dobre!“ Pretrese ga po vseh udih, ko se spomni beséd, ki mu jih je rekla dopoldne tista dekla...

Več si ne upa ponujati črešenj. A nepremagljiva lakota se zopet oglašá, silneje in silneje. Deček pogleda psa, ki trdo poleg leži na stopnici. Poseže iznova v žep in poišče vinarjev, pa jih ne najde! Žep ima luknjo — izgubil jih je...

* * *

Celo noč je pes stražil košaro in čakal, kdaj se ga deček usmili in mu dá spet par črešenj. Pa deček je mirno ležal na stopnicah; usmilil se ga ni nihče. Dva dni je hodil po ulicah, lačen in žejen, in ponujal je svoje blago — a ni ga srečala usmiljena duša. In zdaj leži nepremično na stopnicah — njegova duša pa je odplavala v boljše kraje, v de*lo nad svitile zvezde, kjer je rešen krutega gospodarja, kjer živi večna ljubezen in dobrota... Svet pa mu ni hotel dati niti skorjice kruha...

Jos. Andrejev

Ej, ta grdi maček ...

otla jablana stoji pred našo hišo. A dasi je votla, prinaša nam vsako jesen dober in obilen sad; raditega je nočemo posekati. Pa meni je ta jablana tudi zato nad vse draga, ker gnezdi v njej skoro slednje leto seničica. In jaz bi je raditega ne pustil posekati, najsi bi jo oče tudi hoteli podreti. Aj, drobne seničice so mi vendar toli ljube.

Tudi letošnjo pomlad je znašala seničica svoje gnezdece v našo votlo jablano. Ej, to je bila vesela v tistih lepih pomladnih dneh! Delala je od ranega jutra do tihega mraka, delala s tolikim veseljem, s toliko pridnostjo. Jaz sem pa ležal v opojnodehteči zeleni travi in opazoval z velikim zanimanjem seničico, ko je znašala gnezdece. In nehote sem si dejal: Človek, bodi tudi ti tako delaven, kakor je drobna seničica, in posnemaj jo v toliki marljivosti! In zatopil sem se v knjigo. Toda ne za dolgo, ker so mi oči nevedoma odplavale na seničico. In zopet sem jo občudoval.

Prišla je ravno iz luknje, ki vodi v votlino jablane, sedla na bližnjo šibko vejico, se nalahno zagugala in radostipolno zapela: Činčarara... cefi... cefii... ci... cii... Nato je zletela na sosedovo slamnato streho po slamico. Toda menite, da ji je bila vsaka všeč. Kaj še! Privzdignila je s svojim koničastim kljunčkom sedaj to slamico, sedaj zopet ono, a jo izpustila. Ko je pa le dobila pripravno, je odhitela ž njo v votlo jablano... A skoraj je bila zopet zunaj. Toda zdaj ni pofrčala na sosedovo streho, marveč na bližnjo hruško po mehke in zelen mah in je ž njim pohitela v luknjo jablane.

In tako je znašala pridna seničica svoje gnezdece. Sedaj je nesla v kljunčku slamico, sedaj zopet zelen mah in tretjič zopet mehko kurje pero, ki ga je dobila bogvekje, da bi bila tem mehkejša in udobnejša posteljica mlademu zarodu. Kadar se je pa malce utrudila, je sedla na zeleno vejico jablane in zapela, zapela toli veselo: „Činčarara... cefi... cefii... ci... cii...“

Tu na sosedovem vrtu se ji je odzvala tovarišica-senica s svojim: „Činčarara... cefi... cefii...“

In senica je odletela k nji, menda da se pogovorita, koliko je že katera zgradila gnezdeca, ali pa jo je šla prašat za kak svet... Kdo vé?

A v tem je priletel na našo votlo jablano vrabec. Vêdel se je kaj nerodno, kakor bi bil ves zvezan. Nikake olike, nikake lahkote in živahnosti, nikake elegantnosti ni kazal, sukal se je neizrečeno dolgočasno po zeleni vejici jablane, da ga je le-ta — rekel bi — z nevoljo držala. No, in potem, kakor da bi se hotel postaviti, je odprl svoj topi kljun in začivkal ne baš prijetno: „Čiv, čiv, čiv“.

Senica ga je pa menda slišala, ker je tako hitro priletela nazaj. A sedaj ni zapela toli prikupljivo, marveč se je jela jeziti in jezno skakati od vejice do vejice. Jezila se je pa nad tem nebodigatreba — nad vrabcem, da bi ga pognala, ker se je tako zelo bala za svoje gnezdece. A ta neolikani vrabec se ni zmenil za seničico, ampak je meninič, tebinič lepo dalje čepel na vejici pred luknjo, ki vodi v jablano, in je gonil še naprej svoj toli dolgočasni: čiv, čiv. Pa to je bilo senici že preveč — in zakadila se je v

vrabca. Le-ta pa bojdà kaj takega ni pričakoval, ker skoro da ni padel na tla, ko ga je senica zbila raz vejico. In neotesani vrabec jo je potuhnjeno popihal, senica pa je jela iznova znašati svoje gnezdece...

* * *

Minilo je za tem par tednov. Mene ni bilo v tem času doma — dolžnost me je klicala drugam. Ko sem se zopet vrnil pod mili rojstni krov, sem se seveda takoj zanimal za senice, sosebno za mlade seničice. Vprašal sem očeta, ali in kedar so se izpeljale. A oče so dejali:

„Včeraj jih je snedel Karunov maček.“

„Ali res?“ — in nikakor nisem mogel tega verjeti.

„Res, res.“

„Pa kako je vendar prišel do njih?“ sem hotel poizvedeti.

Oče so mi jeli pripovedovati:

„Pred dvema dnevoma so se izpeljale mlade senice. To je bilo veselo čivkanje in žvrgolenje po jablani! Kar veselil sem se ga. Pa to žvrgolenje je menda slišal tudi Karunov maček. Sicer ta mrcina ni za družega, kakor da cel božji dan leži tam pred bajto na polenih in se greje na solncu. A zdaj je le vzdignil svoje lene kosti, se vtihotapil na naš vrt, prav potuhnjeno hodil med travo in se venomer oziral gor na jablano, kjer so čebljale senice. To so se svetile mrhaču tiste mačje oči, kakor bi jih hotel snesti že z očmi. Parkrat sem ga sicer zapodil, toda vselej je prilezel nazaj.

Včeraj je grdavš že zjutraj čepel pod jablano in je pazil na senice. Menda je tuhtal, kako bi prišel lepše do njih, toda te misli sem mu prepodil, ko sem zapodil metlo vanj. Potem ga ni bilo več — in jaz sem šel v cerkev, ker je bila nedelja. Med tem časom je pa zopet prišel in se tudi priplazil do senic. Ko sem namreč prišel domov, sta stara dva tako milo čivkala na onile jablani in skakala od veje do veje, da sem nehote šel gledat, kaj je.

Kaj je bilo? Karunov maček je žrl mlade senice. Baš je pohrustal zadnjo. Udaril sem mrho, a starima dvema nisem mogel pomagati — prišel sem prepozno. — Kako je ta mrcina mrcinasta prišel do njih, ne vem. Morda niso še mogle leteti in so popadale v travo, ali pa se je kako po jablani priplazil do njih. Meni se stara dva zelo smilita. Celo popoldne sta včeraj letala reveža po vrtu in klicala mlade. Pa še danes vsa žalostna letata po drevesih in jih iščeta...“

In oče so nehali pripovedovati. Meni je pa postalo tako tesno pri srcu po mladih seničicah, obenem me je pa pograbila tudi taka jeza, da bi bil ubil v tistem trenutku Karunovega mačka, ko bi ga bil ravno videl na našem vrtu. A zarotil sem se, da nikdar več ne dobi pri nas jedi, marveč — metlo ali pa poleno.

Ej, ta grdi maček, da bi ga bes vzeli!

Kako sem se radostil mladih, srčkanih seničic, ko bodo skakljale po vejicah in čebljale z drobnimi kljunčki — stara dva pa jim bosta donášala hrane in jih učila prepevati. Tako je bilo pred enim letom, tako pred dvema, tako pred tremi leti... A letos jih je uničil Karunov maček. Požeruh grdi!

In šel sem na vrt.

Stara dva sta ravno priletela na vrt, hitela od jablane na hruško, žalobno čivkala in klicala mladiče. A mladičev ni bilo ... Meni pa sta se zasmilila in hudo mi je bilo, ker jima nisem mogel pomagati ...

Ios. Andrejev.

Kraljevič Kunâla.

Nekoč je vladal v Indiji mogočen kralj, Azoka po imenu. Imel je sina, kateremu je bilo ime Kunâla. Kraljevič Kunâla je bil tako lep, da mu ni bilo para na svetu. Nobeden umetnik bi ne bil mogel izklesati tako vitkega, a vendar tako krepkega telesa, s katerim je bil Bog obdaril kraljeviča. Nad vse krasne pa so bile njegove oči, v katerih se je zrcalila vsa njegova dobra duša. Še nikdar se ni svetil tako lepo niti najfineje brušeni demant.

Kadar je kraljevič Kunâla odprl črešnjevi ustnici in je zapel, takrat je privrel iz njegovega gladkega grla tako srebrnočist in mehak glas, da je vsakdo strmel.

Kraljevič Kunâla pa ni bil obdarovan od Boga samo s telesno lepoto. Dasi je bilo lepo njegovo telo, vendar je bila njegova duša še stokrat lepša. Oče in mati sta ga čuvala in varovala kakor zenico svojega očesa. Imel je kraljevič vse polno služabnikov na razpolago. Navadno pa ni rabil nobenega, ker si je vedno oskrbil vse sam.

Pa dolgo mu ni bilo tako dobro. Komaj je odrastel, že mu je nemila smrt pobrala ljubljeno mater. Kraljevič je vso svojo ljubezen posvetil odslej skrbnemu očetu. Kmalu potem pa se je kralj oženil drugič, in tako je dobil lepi Kunâla mačeho. Mačeha pa ni imela rada dobrega kraljeviča, zato ker je bil stokrat lepši, pa tudi stokrat boljši, kakor njeni lastni otroci. Dasi se je Kunâla trudil, da bi pridobil mačehino ljubezen, in dasi je ljubil svojo drugo mater tako kakor svojo pravo, vendar je mačeha ostala — mačeha. Vedno ga je pri kralju tožila in črnila, kakor je vedela in znala. Kralj je imel mnogo skrbi in posla, zato se ni mogel dosti brigati za ubogega kraljeviča. Vendar ga je branil in zagovarjal pri kraljici dolgo časa. Nazadnje je bil pa že sit kraljičinih tožb in se je dal pogovoriti, da je poslal lepega kraljeviča daleč v tujo deželo v prognanstvo.

Grda mačeha pa še ni mirovala. Vedno se je bala, da bi se ne vrnil lepi Kunâla in da bi ne dobil v last kraljevskega prestola. Zato je skrivaj pisala pismo in je pritisnila nanj kraljevi pečat. V pismu je bilo zapovedano, da naj izderó kraljeviču krasne oči. Tisto pismo je nesel poseben sel v tujo deželo tistemu vladarju, kjer je prebival kraljevič.

Zaradi velike kraljevičeve dobrote in lepote so ga pa tudi v tuji deželi vsi visoko čislali. Zato so se zelo prestrašili, ko so dobili kraljevi ukaz, da morajo Kunâlu izdreti oči. Ta žalostna novica se je po bliskovo raznesla po vsej deželi. Vsi ljudje so žalovali. Cele trupe so prihajale

gledat ubogega kraljeviča, ki je bil pa miren, kakor da bi se ne bilo nič zgodilo, dasi je že vedel, kaj ga čaka. Naposled je prišel dan, ko bi se moral izvršiti kraljevi ukaz. Že pred dnem se je nabrala neštevilna množica na določenem prostoru. Pride kraljevič. V spremstvu vojakov nastopi veselega obraza, kakor da je prišel na pojedino. Ljudstvo pa zajoče na ves glas. Pa odbije določena ura in rabelj pristopi h kraljeviču.

A komaj pogleda v njegovo globoko in svetlo oko, kar se mu začne tresti roka in nož mu pade iz rok. Pokličejo drugega krvnika, pa tudi temu se zgodi istotako. Ravnotako s tretjim, s četrtem... Nihče ni mogel izdreti dobremu kraljeviču nebeškolepih oči. — Naposled začne Kunâla prositi ljudi, naj se vendar izvrši kraljevi ukaz. Obljubi celo dobro plačilo onemu, ki mu izdere oči. Končno se vendar dobi med množico brezsrdnež, ki se polakomni denarja. Pa res izdere kraljeviču oko.

Kunâla ga vzame v roko in reče z mirnim glasom: „Zakaj več ne vidiš, ti grda mesena kroglica?“

Rabelj mu izdere drugo oko. Tudi to vzame kraljevič v roko in pristavi: „Vzeli ste mi telesne oči, toda mojih duševnih oči mi ne morete vzeti. Zapustil me je moj oče kralj, a poznam še drugega očeta, kateri me ne zapusti nikdar.“

Ko so ga bili oslepili, se je zvedelo, da je njegova mačeha povzročila to hudobijo, ne pa kralj. Kunâla to sliši in pravi: „Naj še dolgo živi in naj bode srečna!“

Kunâla je hodil odslej po svetu kot berač. Živil se je z igranjem na harfo in s petjem. To edino mu je ostalo od vsega, kar je imel. Čez leta je prišel nekoč tudi v prestolno mesto svojega očeta. Kralj še vedno ni vedel, kaj se je zgodilo z njegovim sinom. Pa je opazil nekoč na izprehodu slepca, ki je prečudno lepo igral in pel. Kralj se začuden ustavi. Dasi se mu je zdelo, da je že čul ta mehki, božajoči glas, vendar se ni mogel domisliti, kje in kdaj. Zato zaukaže služabniku, naj pripelje ubogega slepca prej ko prej v njegovo palačo.

Drugi dan je zapel slepi Kunâla pred svojim očetom. V prvem hipu kralj spozna svojega sina. Ali slepi kraljevič ni hotel zatožiti svoje mačeha. Ali vse so kralju razložili njegovi dvorniki. Kralja se polasti strahovit srd. Ukaže kraljico takoj poklicati, trpinčiti in potem umoriti.

Slepi Kunâla pa je padel očetu pred kolena in prosil s povzdignjenimi rokami: „Moj oče in kralj! Prosim te, ne vdaj se jezi in prizanesi kraljici! Ona je sedaj tudi moja mati. Tvoj sin te prosi, ne vzemi mu matere. Za vse bolečine, ki mi jih je ona povzročila, nisem še nikdar občutil niti trohice jeze ali sovraštva in ga tudi sedaj ne občutim. Zato tudi ti odpusti moji drugi materi, kraljici, kakor sem ji odpustil jaz. Saj ni slajšega, kakor odpuščati svojim sovražnikom.“

Ko je kraljevič izgovoril te besede, so se v njegovih očesnih votlinah zopet zasvetile oči, tako lepe in krasne, kakor so bile prej...

Kompoljski.

Mladi umetniki.

Donava, komu ni znano to ime? Otročki prvih šolskih let že vedo, da je to največja reka avstrijska. Kako to, da je Donava skoro vsakemu znana? Kajne, zato, ker je velika, pa je začrtana v vsakem zemljevidu. Ker je velika, se uči o njej v vsaki šoli, tudi v zadnji hribovski enorazrednici, pa tudi na najvišjih šolah gori na cesarskem Dunaju. Ker je velika, so bili ljudje odnekaj in povsod radovedni, odkod prihaja, šli so

proti njenemu izviru in so našli v Črnem lesu na Nemškem mal studenček, kakršnih je na svetu na milijone. To je izvir ek Donave. Kdor na svetu bi vedel za ta virček, ako bi iz njega ne kipela ta velikanska reka Donava?

Podobno je z možmi učenjaki, z možmi umetniki? Kako skromen je njih začetek! Ponajveč je izvir njih umetnosti in njihove slave na pašniku. Nihče bi ne vedel zanje, ko bi ne bili šli od doma, razširiti si znanje, pomnožiti si vednosti in spretnosti. Kakor reka je njihovo življenje, vedno večja je njihova veljava, vedno slavnnejše njihovo ime in znano v vseh izobraženih krogih.

Važno delo so imeli prejšnje čase vsako spomlad gospodarji. Zagraditi so morali njive in travnike ob obširnem skupnem pašniku. Gradili so leto za letom, in pastirjem je bila paša le kratkočasje in zabava. Ker je bil od vsake hiše po en pastir ali pa še po dva, jih je bilo na pašniku celo kardelo. Razdelili smo se navadno v gručice, pa se zvrstili v pogovore in igre, tu bolj živahne, tam bolj mirne in tihe, toda vse zanimive. Že tu so se lahko spoznali otročji značaji. Živi in poskočni so jo udarili skupaj, mirne narave so pa tičale tudi skupaj.

Mnogokrat sva molče čepela z Repnikovim Lojzkom sama zase pri mehki ilovici in sva jo obdelavala. Zvonove sva delala. Trdo sva stepila ilovico, lepo obrezala kepo od zunaj v obliki zvona in izrezala iz srede votlino za kembelj, osušila jih in jih naposled obesila v porobek izrezano votlino. „Še cerkvenika bom naredil, da bo jutri k dnevu zvonil“, je rad pripomnil Lojzek, preden smo zvečer odgnali domov. In naredil ga je in postavil pod veliki zvon.

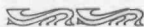
Tako je bilo na pašniku, toda ne dolgo. Lojzek je šel v mestno šolo. Tam so opazili njegovo veselje in spretnost za risarstvo. Svetovali so njegovim staršem, naj ga dajo v risarsko in kiparsko šolo. In dali so ga.

Že prvo leto, ko je prišel na počitnice, je kazal velik napredek. Hitro in spretno je upodobil vsako stvar, katero je imel pred seboj.

Glejte, kako lepega kužeta, prav takega, kot je domači Belin, je naredil svoji sestrici.

Lojzek je danes znan in imeniten kipar. Njegovo ime je izklesano na slovečih umotvorih po cerkvah in javnih krajih.

F. G.

Zvest do smrti.

Mravlja Brbetulja je iskala po gozdu živeža za zimo. Najde ga in naloži si na hrbet težak tovor, da se šibi uboga živalca pod težkim bremenom, in da ji klecajo kolena.

Na poti domov sreča požrešnega pajka Mrežeprelca, ki se je klatil po široširnem svetu, da bi vjel kje v svoje mreže kako drobno stvarco in potolažil z njo svoj nenasitni želodec.

Mravlja hoče neopaženo mimo, kakor da ji je pajek neznan tujec, katerega ne sreča več svoje žive dni. Toda zvitemu Mrežeprelcu se podedé sline po mravlji. Nagovori jo: „Draga sestra, kako si pač nevljudna! Zakaj se me ogibaš in me niti ne pozdraviš?“

„Pred tednom“, odvrne Brbetulja, „sem praznovala svoj god, in obiskala me je mušica Modraglava, moja ljuba prijateljica. Pogovarjali sva se o tem in onem. Moja delavna sestra Bodipridna me je sicer opomnila parkrat, da se ne spodobi mravlji tratiti čas na tak način. Toda odvrnila sem jej, da s prijateljico menda vendar lahko izpregovorim par besedi. Pogovor se je zasukal tudi na vaš pajčji rod. Modraglava je trdila, da ne pozna večjih

hudobnežev, kakor so baš pajki, ki imajo tako kosmato vest, da jih prav nič ne peče, ako umorijo kakšno živalco take vrste, kakor so mušice, kakor bi ta drobna bitja ne bila stvari božje. Jaz sem pa dejala, da nimam vzroka pritoževati se nad pajki, ker mi niso še nikdar prizadeli nič žalega. Vendar Modraglava me je svarila, naj se jih skrbno varujem, da ne izgubim življenja, kakor ga bi bila ona skoro nedavno. Vlovila se je namreč v pajčjo mrežo, ali vendar se je po sreči izmotala iz nje, preden jo je pograbil hudobni požrešnež. Tako! Sedaj veš. — Z Bogom!“

Brbetulja si zopet zadene težko breme, katero je bila položila prej zraven sebe na tla, in hoče oditi. Ali pajek jo zadržuje: „Sestrica, počakaj! Ne bodi taka, no, in ne beži pred menoj kakor vrab pred križem. Slišiš, sestrica, samo besedico! Sestrica, samo besedico!“

Mravlja se obrne le naol: „Kaj hočeš? Hitro!“

„Hotel sem te vprašati, ali si mušici vse verjela.““

„Verjela! Najbolja prijateljica mi menda ni legala.““

„Oh, ti neumnica!““

„Zakaj neumnica?“

„Ker si vse verjela!““

„Ali misliš, da je Modraglava legala?“

„Legala, legala! Poslušaj sestrica, stvar je taka!““ Brbetulja sname zopet svoje breme in posluša z vsem zanimanjem pajka, ki nadaljuje: „Mi resda preganjamo mušice, ker je to rod lenih lahkooživcev, ki nič ne dela, ampak išče le veselja in zabave. Ali si pa slišala kdaj, sestrica, da je pajek umoril mravljo?“

„Nisem!““

„No, torej vidiš, sestrica, da je bilo Modraglavino svarilo brez pomena. Mi spoštujemo vaš delavni in poštenu rod in zatiramo le take lenuhe, kakor so mušice. To, vidiš, sestrica, je naša naloga.“

„Potemtakem ni vredna Modraglava mojega prijateljstva?““

„Seveda ne. Najbolje storiš, če razdereš to vez in jo skleneš s pajki. Vaša naloga, učiti lenuhe pridnosti, je imenitna — naša, zatirati lenuhe, je še imenitnejša.“

„Ako je tako, sem voljna skleniti s teboj večno prijateljstvo. Tu je moja roka!“

„In tu moja, sestrica! Vidiš, to je prijateljstvo! Tudi jaz prisezam, da ti bom zvest prijatelj do smrti.“

„Kam pa si namenjen, bratec?““

„Po svetu, sestrica, da zatiram lenobo.“

„Pojdi, pojdi z menoj, bratec, na moj dom, da te predstavim svojim tovarišicam in jim oznanim radostno vest o najinem prijateljstvu, ki preide gotovo tudi na naše potomce, tako da si bodo šli pajki in mravlje vedno na roko, dokler bo stal svet.““

Zviti Mrežeprelec se ne dá dolgo prositi, in oba jo mahneta na mravljičin dom.

Čez malo prideta do potočiča, katerega valčki so se podili tako veselo in poredno po ozki stružici kakor brezskrbni otroci na zeleni trati.

Mravlja in pajek se ustavita na bregu in pogledata gorindol, ne drži li kaka brv čez potok. Ko ne opazita ničesar, se spogledata, kakor bi hotela vprašati drug drugega, kaj jima je storiti. Ali Mrežeprelec, katerega bi ne bil spravil kdo kmalu v zadrego, si vé pomagati tudi v tej sili.

„Jo že imam!“ zakliče veselo. „Poslušaj, sestrice! Jaz spletem na tem grmiču, ki raste ob bregu, prst široko in tako dolgo mrežo, kakor je približno potok širok. Kedar zapiha potem ugoden veter, dvigne mrežo nad potok in jo zamota z drugim koncem k grmiču, ki raste na onem bregu — in brv bo gotova.“

„Saj res“, se začudi iznenadena Brbetulja. „Ti si pa zvita glava in velik umetnik! Kako dobrega prijatelja sem dobila! Ako bi bila sedaj sama tu, kako bi bila pač prišla jaz, slabotna revica, čez potok? Res, izvrstna je tvoja misel!“

Pajek se takoj odpravi na delo, Mravlja pa sede na breg in opazuje z največjim zanimanjem, kako spretno prede Mrežeprelec brv.

Ko je bilo delo gotovo, prisede tudi pajek k Brbetulji in oba si povešta še marsikaj zanimivega in lepega in delata načrte za srečno bodočnost. Ali čez nedolgo zaveje precej močen vetrič, dvigne mrežo in jo pritrdi h grmiču na drugem bregu — prav kakor je bil prej rekel pajek.

„Vidiš, sestrice, ali sem govoril prav?“ pravi tedaj Mrežeprelec radostno. „Sedaj pa čez, sestrice! Ti pojdeš prva in, ko bodeš že na drugem bregu, pojdem še jaz za teboj, kajti obeh hkrati bi brv menda ne mogla udržati, za enega pa je dovolj močna.“

Z naporom in pajkovo pomočjo se skobaca Brbetulja s svojim težkim bremenom vred po grmiču na brv in hajdi čez! Pajek pa jo gleda kakor deček vrabca, ki se bliža limanici. Že je blizu srede. —

„O joj!“ zakriči hipoma mravlja na vse grlo. Pajek pa skoči takoj po bliskovo na brv in teče k Brbetulji, kar ga nesó nogé.

„Kaj se ti je zgodilo, sestrice?“ jo izprašuje z zasmehovalnim sočutjem in jame vleči vrv, katero je bil prej tako napredel, da je morala zagrabiti mravljo za vrat, ko je lezla čez brv.

„Lepo te prosim, reši me prijatelj“, stoka Brbetulja v smrtnem strahu.

„Takoj, takoj!“ jo tolaži Mrežeprelec z glasom, ki je izražal vse prej kakor rešitev. Pri tem pa vleče vrvico le še močneje, da ne more nesrečnica že skoro več govoriti.

„Ali ne dúši me tako strašno, prijatelj. — Oh, sedaj vem, s kom sem se sprijateljila! Izgubljena sem, izgubljena! Usmili se me, oh, usmili se me in ne dâvi me tako. Spomni se, kaj si mi obljubljaj prej! Ali nisi rekel prej, da mi boš zvest do smrti?“

„Da!“ odgovori pajek, „in ostanem tudi mož-beseda! Ti umrješ sedaj tu v moji pasti. Tako ti bom zvest do smrti. Ali ni res, sestrice?“

Mrežeprelec potegne vrvico z vso silo in zadavi nesrečno Brbetuljo.

telin.

Šopek posavskih popevčic.

Pesem koscev.

Ajdi, Posavci,
Kose na rame —
Jutro nad goro se bliska;
Kdor je kaj fanta
In korenjaka,
Z nami sedaj naj zavriska!

Juhuhu ... zdravo,
Jutro nam zlato,
Zdrava, poljana prostrana!
Kose Posavcev
Bodo žvižgale
Smrtno ti pesem, poljana.

Ajdi, začnimo,
Fantje veseli,
Naj se le cvetke solzijo;
Solnce že kuka
Izza pogorja ...
„Fi-i-i ... fi-i-i — kose kosijo.

Fi-i-i ... Solnce
Cvetkam v tolažbo
Žarke pošilja milobne:
Solnce veselo,
Fantje veseli, —
Cvetke pa jočejo drobne...

Posavčki-zaspančki ...

Posavčki-zaspančki še spavajo,
A solnček že sije po vasi,
Skoz okenca kuka in smeje se,
Zaspančki budé se počasi.

„Vstanite, vstanite, že solnčece
Veselo se dviga prek néba!“
Ej, radi še malo bi sanjkali,
A slušati mamico treba ...

Posavčki že s posteljic vstajajo —
Od glave do nog korenjaki —,
Nebeško se solnčece smeje jim:
„To bodo kdaj hrabri vojaki!“

Ej, solnček Posavčkom prijatelj je
In vedno jih v smehu pozdravlja:
Gotovo solzica mu kane v oči,
Ko v tihi večer jih ostavlja ...

Ob mlinu.

Sava, šúmi padaj
Urno na kolesa,
Da vrté se kamni,
Da se mlin potresa! ...

Na Posavju
Moko melje
Beli mlinar
Od nedelje
Do nedelje;
Naj je pômlad

Ali zima,
Naj je mrzlo
Ali vroče —
Vedno, vedno
Na Posavju
Mlin ropoče ...

Sava, šúmi, padaj
Urno na kolesa,
Da vrté se kamni,
Da se mlin potresa! —

Naša lepa cerkvena ...

Nad Posavjem solnčece
Rúmeno stoji
Pa prebeli cerkveni
Bajke govori, —
In veseli božji hram
Kvišku hrepeni —
Na samotno goro kam:

— Romarji bi romali
Gori v lepih dneh
Z Bogom pogovarjat se,
In nebeški smeh
Bi na licih se rodil,
Radost bi v očeh
Žarnih zasijala vsem ...

Oj, zvonik ob cerkvi
 Že kipí v nebó,
 In zvonoví rajsko že
 Pesmico pojó, —
 Ah, Posavje, drago nam
 Zapustila bo
 Naša lepa cerkva ...

Toda — — — jeli, cerkva,
 Da le-tó ni res :

Ti le srcem kažeš pot
 Gori do nebes.

A če res — — — ej, srca bi
 Naša križemsvet
 Za teboj poromala,
 Da se vrneš spet
 Na Posavje ljubljeno ...

Bliža, bliža ...

Bliža, bliža se zapadu
 Solnčece veselo,
 Zadnjič rado še doline,
 Hribe bi objelo ...

— Hej, Posavke, z grabljami se
 Urno zavrtite,
 Hej, Posavci, brž vozove
 Dolge naložite.

Da otavica se spravi,
 Predno mrak priplava,
 Predno sladki sen zasniva
 Gora in planjava ! ...

Urno izpod rok gre delo,
 Znoj raz čela lije,
 Hej, otavica doma bo,
 Ko se solnce skrije.

In potem ... Bogú Posavci
 Bomo hvalo peli
 Za vso milost in dobrote,
 Ki smo jih prejeli.

Tiha noč ...

V zvoniku belem zadoni
 Večerni zvon : Maria, ave !
 Skrivnostne bajke bajijo
 Valovi Save.

In pesem iz daljin zveni,
 Krilatcev pesem rajskomila ; —
 Oj, da bi nikdar, nikdar več
 Ne utihnila ! —

In spanca vodi tiha noč
 Nocoj s seboj v vesele koč :
 Ej, deci v trudni se večer
 Zaspati hoče.

In koscem in grabljicam sen
 Podobe bajne v duhu čara,
 Zasnivati le cerkva
 In mlin ne mara :

— Saj mora nekdo čuvati
 O polnoči Posavje, —
 Ko tóli pridno deco že
 Pokral bavbav je — — —

Zvonimir Erjavec.

Listje in cvetje.

Koristna zabava.

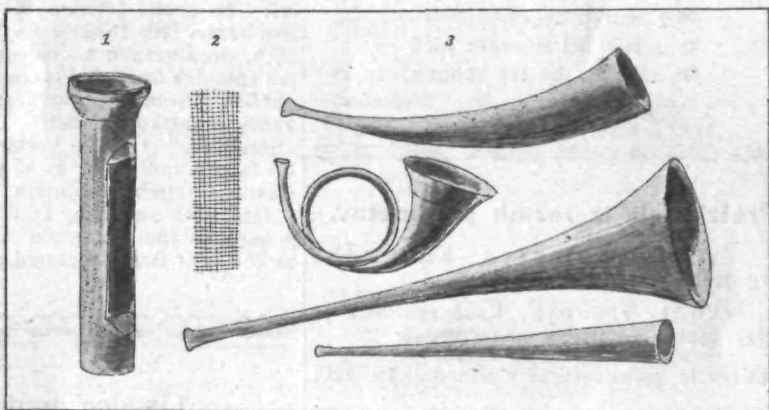
(VI. Akustika.)

Pozor! Danes pride na vrsto jako imeniten oddelek. S tem, kar vam podaje moja današnja razprava, se pa že dá napraviti tmenitna „parada“.

Dá vam bo reč hitreje in temeljiteje jasna, pričnem z najpreprostejšim in najbolj znanim poizkusom te vrste. Menim, da med „Vrtčevimi“ čitatelji ni lahko dobiti koga, ki bi mu bila neznana godba na glavniki. Ako pri navadnem glavniku poleg zobčkov pritisneš popir in ob njem prav blizu pihaš, kakor bi hotel peti skoz popir in glavnikove zobčke, nastane-

jo nekinenavadni in še precej prijetni glasovi. Ker je višina teh glasov odvisna od petja, se kaj lahko uprizori taka godba tudi večglasno.

Vendar pa taka godba nekako neprijetno žgače ustnice. Temu bi se dalo vekom priti tako, da se dotični del

Št. 9.

s popirjem pokritega glavnika povezne in pritrdi na polovico kratke cevi — kakor na žlebček — in se poje ob koncu skozi odprtino.

To so pa šele temeljni in pripravljalni poizkusi za to, kar vam hočem zdajle razkazati. Cevka srednje širokosti se na eni strani tako obreže, da je podobna koritcu. (Sl. 9, št. 1.) Nato se pomeri in prireže kaka trda tkanina, n. pr. iz žice ali žime, kakršna se rabi za sita, cedila itd, in sicer v taki velikosti, da zakriva odprtino in oba roba (št. 2). Ta košček se položi na žlebček in počez se pritrdi tanka kožica, n. pr. od črevesa ali mehurja, na okrog pa se zalepi in primerno olepša. Za višje glasove se rabijo ožje cevke, za debelejšje glasove pa širše.

Že s to pripravo se dá prirediti dokaj zanimiva godba. Toda to je šele nastavek raznovrstnim godalom. Utakne in prilepi se namreč lahko na konec trombe, lovskega ali poštnega roga ali katerega drugega trobila, ki se napravi iz kartona (št. 3). Spretni piskarji priredijo s takim glasbenim orodjem pravcato „bando“, ki mora očarati poslušalce.

Nastavek (št. 1) se pritrdi lahko tudi na kako drugo cev ali primerno izvotlino, n. pr. na konec lijaka i. dr. Taka šaljiva priprava še bolj poživí zabavo. — Za tako godbo se dá prirediti tudi nam že znana flauta (slika 7c), ako se ji oba konca zapreta s tanko kožico, ali celo s tankim in trpežnim popirjem.

Taka godala so tudi naprodaj v raznovrstnih oblikah pod imenom „bigotfón“ (Bigotphones).

Spominčice.

VII.

V slovo za srečno pot v življenje
Zapišem trojno Vam pravilo:
Razuma bistro razsvitljenje
K resnici naj bi Vas vodilo;
V višave angelske lepote
Naj fantazija Vam vzhiteva;
Srce naj studi vse nizkote,
Želi le to, kar Bog velela.

Internus.

VIII.

Veselje zemsko mine kmalo,
Saj stalnega na svetu ni;
Premine tudi lice zalo,
Obraz cvetoči obledi.
Mar smrt ti hočeš preživeti?
Iz dobrih del si venec pléti —
Na veke živ bo tak spomin.

Večeslav.

Preizkušnja iz raznih predmetov.

VI. Iz rudništva: Kaj je težje:
1 kg srebra ali 1 kg zlata?

VII. Iz risanja: Kakšnega osla je
lažje naslikati — živega ali mrtvega?

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnji številki.)

Rešitev šaljivega vprašanja v št. 5.

Nikoli; kadar je trava največja, ne raste več.

Prav so odgovorili:*) S. Neuwirt in S. Ligvorija v Repnjah; Fon Emilija, učenka, in Fon Ivo, učenec v Celju; Štelcar Josip, sluga kn. šk. pisarne v Mariboru; Jezovšek Emilijana in Brinovec Julika, učenki V. razreda na Vranskem; Mahorič Emica, učenka v Ptuj; Poš Vekoslav, strežnik pri eksel. grofici Szecheny v Mariboru; Balaskovič Vekoslav v Župetincih pri Sv. Antonu v Slov. goricah;

*) Prav je tudi rešitev: „Pred košnjo“, v tem mislu, da pokošena trava ne raste več.

Klavžer Blaž v Mariboru; Robar Ivan na Peterlinjeku; Trtnik Stanka, učenka II razr.; Trtnik Olga in Alma, učenki IV. razreda; Smolnikar Hedvika, Verbič Alojzija, Rihteršič Franja, Jurca Ivana, Kene Zinka, Zajc Zofi, Dolenc Ivanka. Peterlin Mar., Kogoj Avg., Javoršek Dora, Kaplja Roza, Košmelj Minka, Vrhunc Franja, Siegmund Pavla, Udovč Mar., Luschützky Julija, Gröbner Tilči, Spreizer Mar., Zupanc Jul., Zupančič Francka, Urh Pepca, Deleja Cirila, Ferenšak Bogdana, Vrtačnik Fr., Lesar Nežka, učenke VIII. razreda v Lichtenturničnem zavodu

Novi listi in knjige.

Ma'i dobrotvor. List za zabavo i pouku mladeži. Sa slikama. Uredjuje Franjo Bartuš v Zagrebu. Tega mladinskega lističa je izšlo že enajst letnikov, in sicer se izdaje v malih zvezčkih štirikrat na leto. Cena mu je 80 h, posameznim snopičem pa 20 h. — Preljeli smo dva zvezka. Prvi ima poseben naslov: „Srčike Pjesme, pripovijesti i pouka, sa slikama, hrvatskoj mladeži“. Drugi pa se zove: „Snežanke“, z enako vsebino. Tudi zanaprej bo ta prikupni listič, ki se ga je oklenilo lepo število spretnih mladinskih pisateljev, izhajal v četrtletnih snopičih Toplo ga priporočamo v naročilo tudi slovenski mladini. Predplača se pošilja Fr. Bartušu, ravnaj. učitelju v Zagrebu.

Listnica uredništva.

Belokranjec: Veseli Vas pisati povesti in želite navodila, kako naj ravnate? Precej mnogo prosite. Najprej Vam je treba slovnice, pa preučiti najprej: kje se stavi vejica in pika. Poslano je moralo v koš, dasi ste nam zagotovili celih 12 snopičev. Zdravil! — Jelin: Smo priredili. Nadaljujte! — Planinov: Nismo še prečitali. — Svedec: To naj bi bile pesmi?! Boljši je proza — Nikov: Za otroke prečrno. — Vneslav: Hvala! Tri lažje smo priredili. Druge morda kasneje. — Ivo Č.: Pride! Tudi zaostale pravljice vzmemo kmalu enkrat pod pero. Prosimo poplajnenja.

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h

— Uredništvo in upravnništvo sv. Petra cesta št. 78, v Ljubljani.